

DİL HARİTASI PROJESİ

1 NİSAN 2022

**KURDISH
STUDIES
CENTER**

RAWEST
Araştırma | Research | Lëkofin

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

PROJE HAKKINDA

AMAÇ

- ✓ Dil Haritası Projesi; **Kürt Çalışmaları Merkezi** tarafından, **FES Türkiye**'nin desteği ve **Rawest Araştırma**'nın iş birliğiyle başlatıldı.
- ✓ Proje; bir "**dil barometresi**" şeklinde, dilin kullanımını periyodik olarak izleyerek dil çalışmaları için veri oluşturmak, dil temelli taleplerin yoğunluğunu görmek ve bu verileri erişilebilir şekilde kamuoyu ile paylaşmayı amaçlıyor.

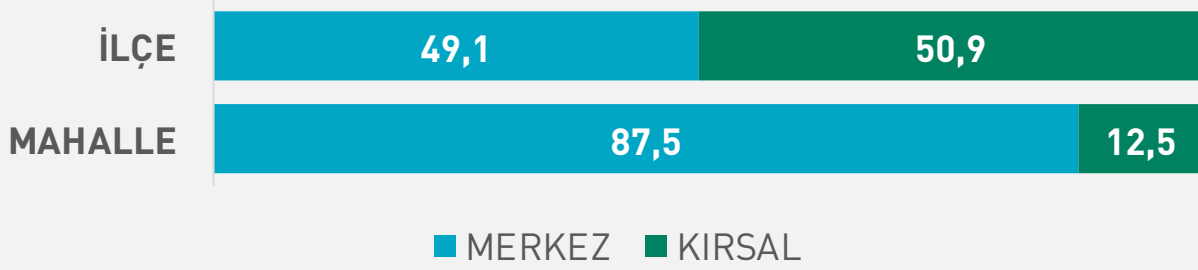
METODOLOJİ

- ✓ Proje kapsamında; nitel ve nicel araştırmalar ile veriler toplandı.
- ✓ **Diyarbakır, Mardin, Van ve Urfa**'da illerin demografilerine uygun veriler toplanarak bu illerde ana dili Kurmancî, Zazakî ve Arapça olan katılımcıların verileri analiz edildi.
- ✓ İl Bazında yürütölen nicel araştırmalar **%95** güven aralığı, **+/- 2,6** hata payı ile gerçekleştirildi.

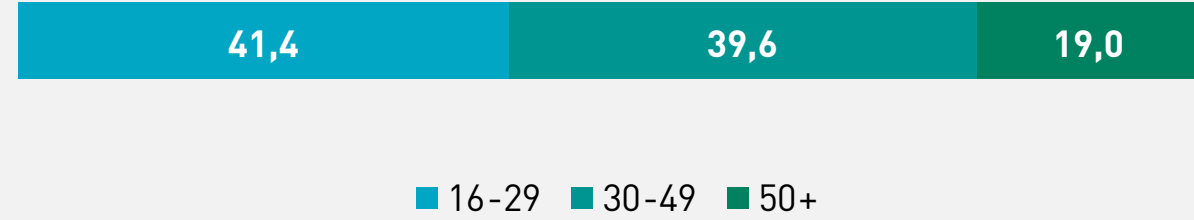
ARAŞTIRMA SAHASI	ANKET
DIYARBAKIR	1346
MARDİN	1339
URFA	1280
VAN	1131
TOPLAM	5096

DEMOGRAFI

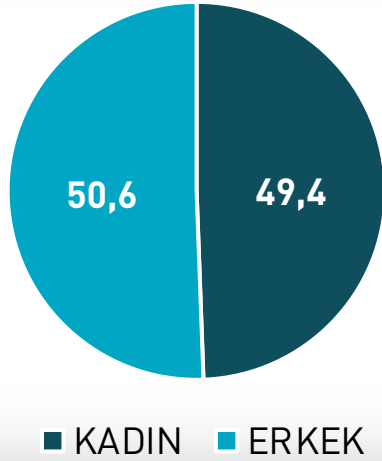
LOKASYON

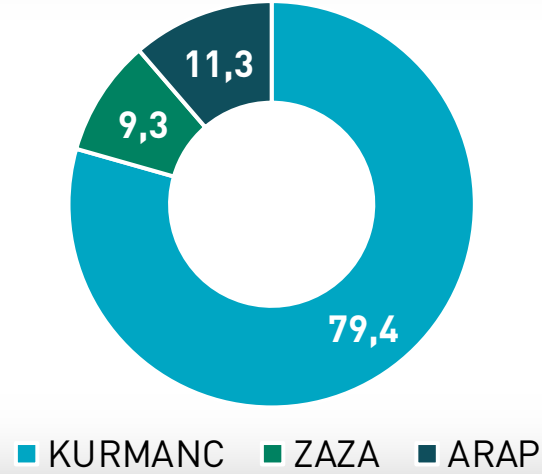
YAŞ GRUPLARI

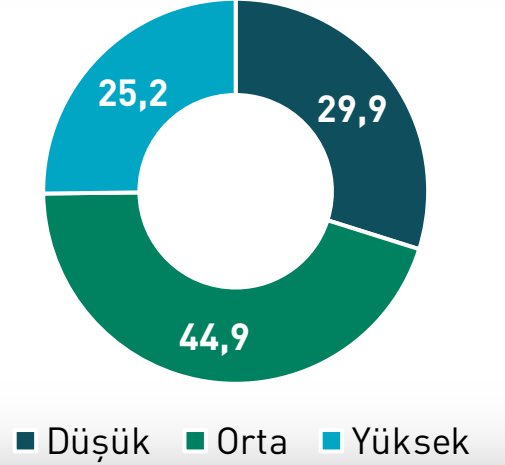
CİNSİYET

ANA DİL

EĞİTİM DÜZEYİ

4 İLİN GENELİNDE DEMOGRAFİK VERİLER

- Katılımcıların **%79**'u Kurmanc, **%9**'u Zaza, **%11**'i Arap.
- %30**'u ilkokul ve altında bir tahsile sahip.
- Ortaokul, lise ve dengi okullardan mezun olanların oranı **%45**.
- Katılımcıların **%25**'i üniversite mezunu veya öğrencisi

Katılımcıların;

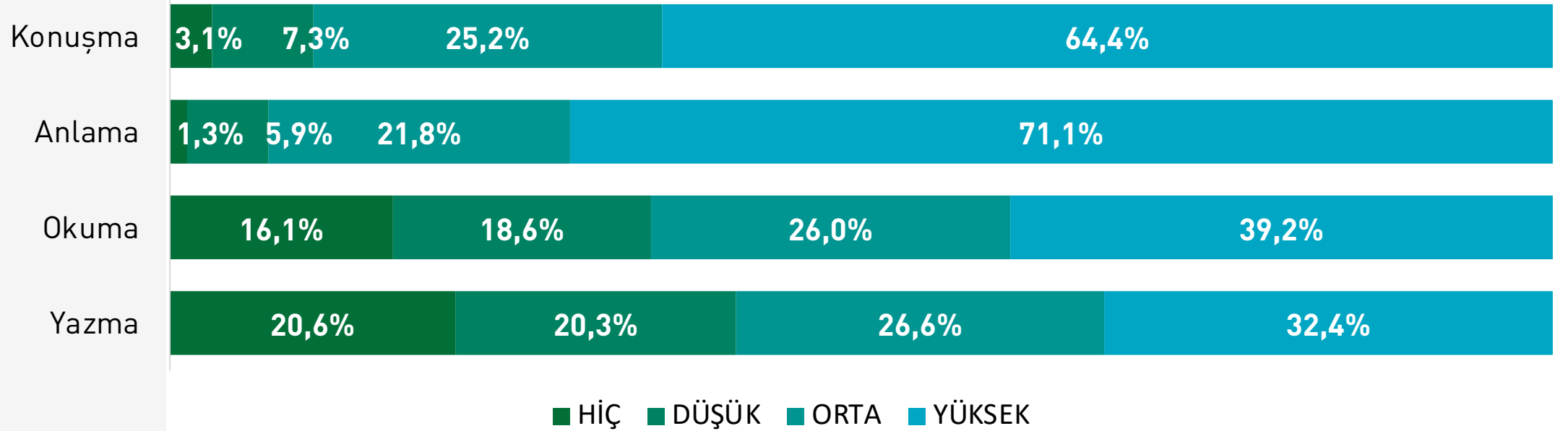
- Yarısı** evli, **%6**'sı dul.
- %45**'i çocuk sahibi.
- Kadınların **üçte ikiye** yakını başörtülü.

DİYARBAKIR

DİYARBAKIR

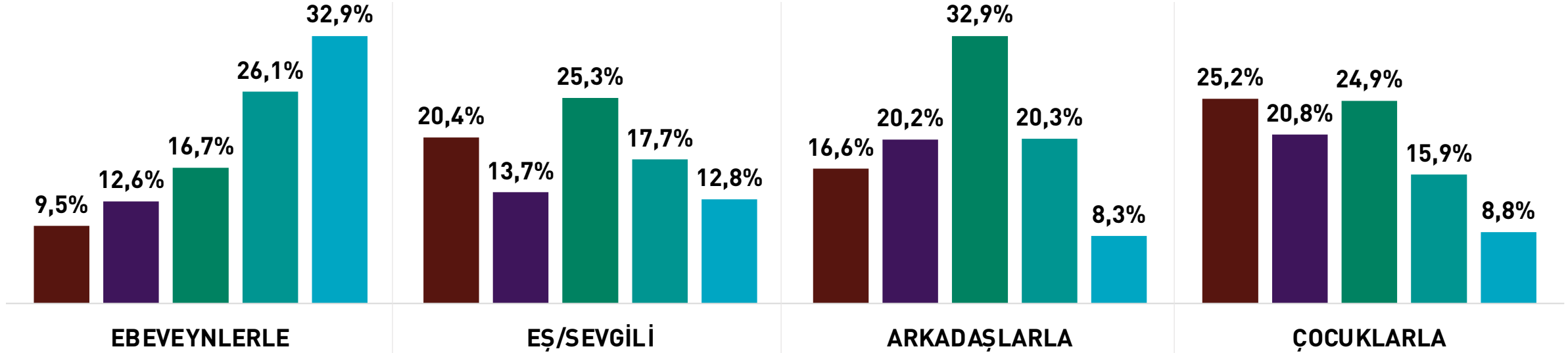
DİL BİLGİSİ

- Diyarbakir'da katılımcıların **%90**'ı Kürtçeyi farklı düzeylerde de olsa konuşabildiklerini ve anlayabildiklerini paylaşıyorlar.
- Ortalamanın üstünde bir Kürtçe okuma-yazma becerisine sahip olanların oranı **üçte bir** civarında.

DİYARBAKIR

- Sadece Türkçe
- Çoğunlukla Türkçe, bazen ana dil
- Türkçe ile ana dil eşit ağırlıkta
- Çoğunlukla ana dil, bazen Türkçe
- Sadece ana dil

- Diyarbakır'da katılımcıların **%32,9**'u ebeveynleriyle konuşurken sadece ana dil, **%9,5**'i sadece Türkçe kullanıyor.
- Eş/sevgili ile konuşurken sadece ana dili kullananların oranı **%12,8**. Sadece Türkçe kullananlar **%20,4**.
- Katılımcıların **dörtte biri** çocuklarla konuşurken sadece Türkçe kullanıyor, sadece ana dil kullananların oranı **%8,8**.
- Ebeveynle konuşma ile çocuklarla konuşma arasında sadece ana dil kullananların oranı **dörtte üç** oranında azalıyor.

DİYARBAKIR

DİL İLE İLGİLİ TALEPLERDE GÖRÜNÜM

Kürt vatandaşların yoğun yaşadığı illerde, belediyelerde Kürtçe hizmet de verilebilsin.

Ana dili Türkçe olmayan çocuklar için okullarda ana dilin öğretildiği dersler de olmalı.

Kürtlerin yaşadığı bölgelerde Kürtçe ikinci resmi dil olarak kabul edilmelidir.

■ İsterim ■ İstemem ■ Fikrim yok

DİYARBAKIR

ANA DİLİ TÜRKÇE OLMAYANLAR İÇİN EĞİTİMİN DİLİ NASIL OLMALI?

- Eğitim dili sadece ana dil olmalı
- Eğitim iki dilli olmalı, hem Türkçe hem de ana dilde eğitim verilmeli
- Eğitim dili Türkçe olmalı, ana dil okulda ayrıca öğretilmeli
- Eğitim dili Türkçe olmalı, okulda ana dili öğretmeye de gerek yok

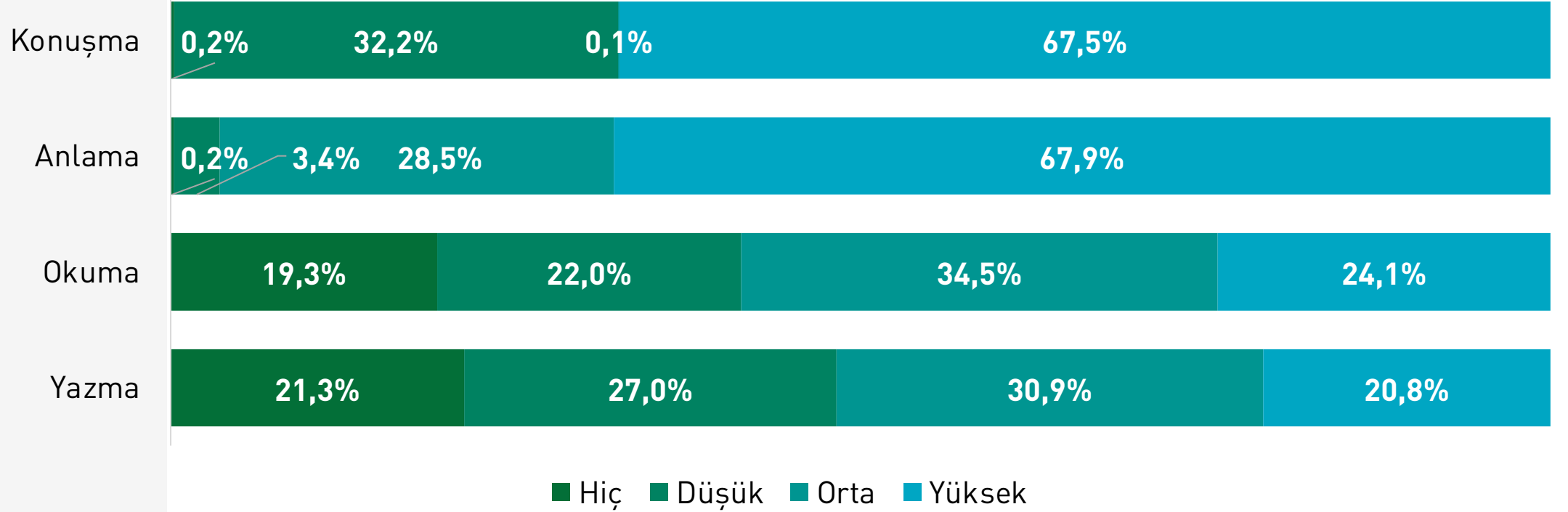
- Diyarbakır'da katılımcıların **tamamına yakını** ana dilin eğitim sistemi içinde yer alması gerektiğini düşünüyorlar.
- Katılımcıların yine kahir ekseriyeti Türkçe ile ana dilin bir arada verildiği bir sistemi tercih ediyorlar.

VAN

VAN

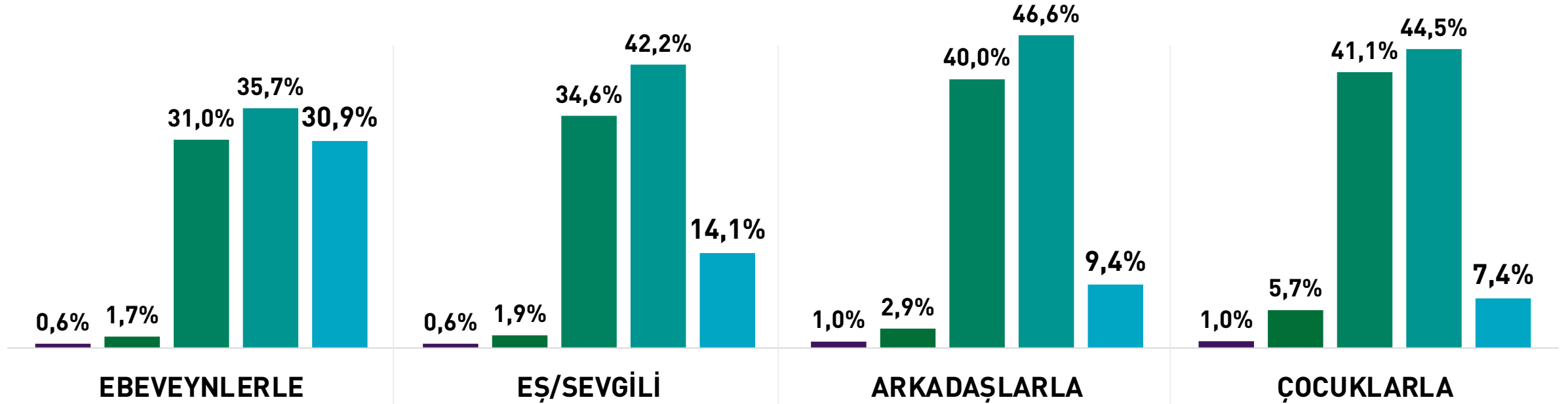
DİL BİLGİSİ

- Van'da katılımcıların tamamına yakını Kürtçeyi farklı düzeylerde de olsa konuşabildiklerini ve anlayabildiklerini paylaşıyorlar.
- Ortalamanın üstünde bir Kürtçe okuma-yazma becerisine sahip olanların oranı **1/5 – 1/4** civarında.

VAN

- Sadece Türkçe
- Çoğunlukla Türkçe, bazen Kürtçe
- Türkçe ile Kürtçe eşit ağırlıkta
- Çoğunlukla Kürtçe, bazen Türkçe
- Sadece Kürtçe

- Van'da katılımcıların **%30,9**'u ebeveynleriyle konuşurken sadece ana dilini kullanıyor.
- Eş/sevgili ile konuşurken sadece ana dili kullananların oranı **%14,1**.
- Çocuklarla konuşmada sadece ana dil kullananların oranı **%7,4**'e geriliyor.
- Ebeveynle konuşma ile çocuklarla konuşma arasında sadece ana dil kullananların oranı **dörtte üç** oranında azalıyor.

VAN

DİL İLE İLGİLİ TALEPLERDE GÖRÜNÜM

Kürt vatandaşların yoğun yaşadığı illerde, belediyelerde Kürtçe hizmet de verilebilsin.

Ana dili Türkçe olmayan çocuklar için okullarda ana dilin öğretildiği dersler de olmalı.

Kürtlerin yaşadığı bölgelerde Kürtçe ikinci resmi dil olarak kabul edilmelidir.

■ İsterim ■ İstemem ■ Fikrim yok

VAN

ANA DİLİ TÜRKÇE OLMAYANLAR İÇİN EĞİTİMİN DİLİ NASIL OLMALI?

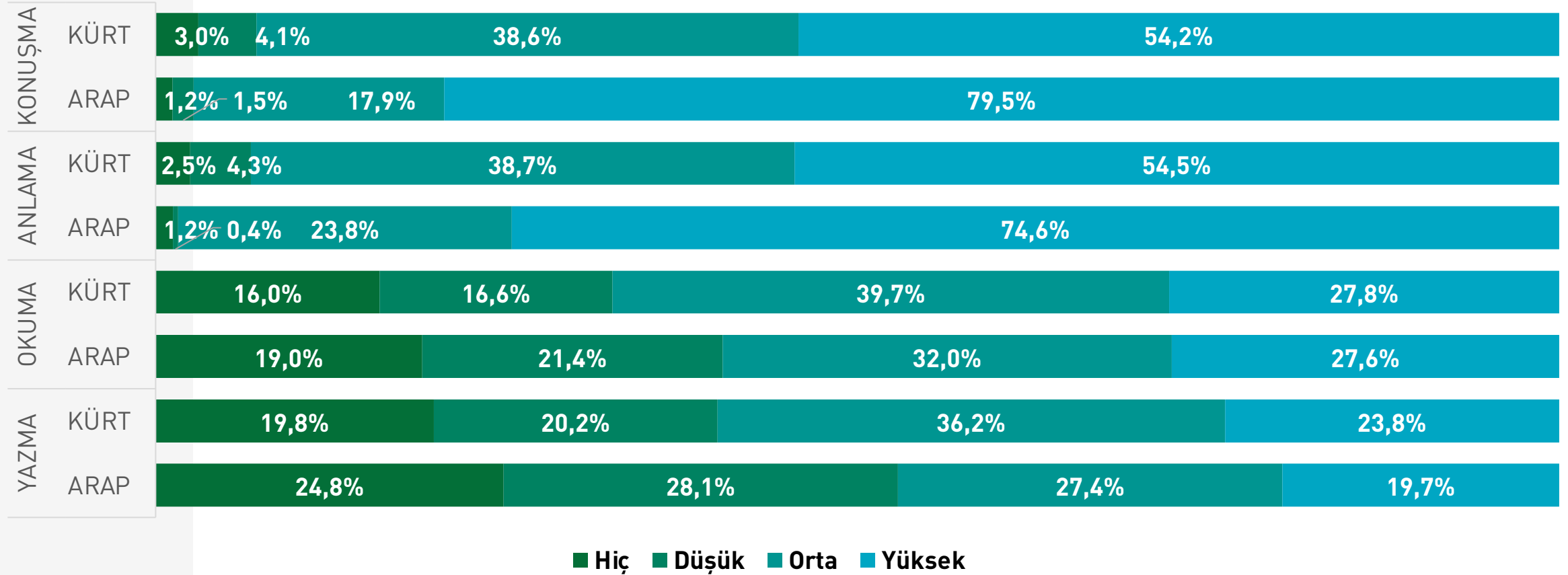

- Eğitim dili sadece ana dil olmalı
 - Eğitim iki dilli olmalı, hem Türkçe hem de ana dilde eğitim verilmeli
 - Eğitim dili Türkçe olmalı, ana dil okulda ayrıca öğretilmeli
 - Eğitim dili Türkçe olmalı, okulda ana dili öğretmeye de gerek yok
- Van'da katılımcıların **tamamına yakını** ana dilin eğitim sistemi içinde yer alması gerektiğini düşünüyorlar.
 - Katılımcıların yine kahir ekseriyeti Türkçe ile ana dilin bir arada verildiği bir sistemi tercih ediyorlar.

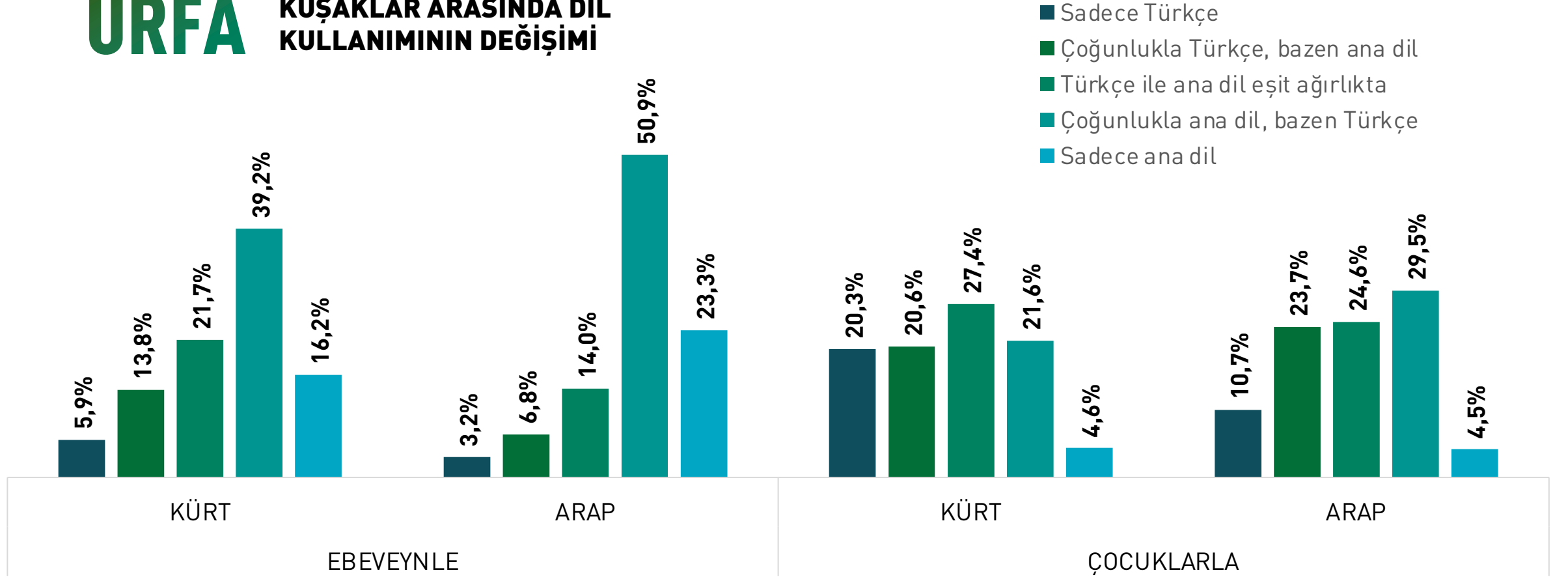

URFA

URFA DİL BİLGİSİ

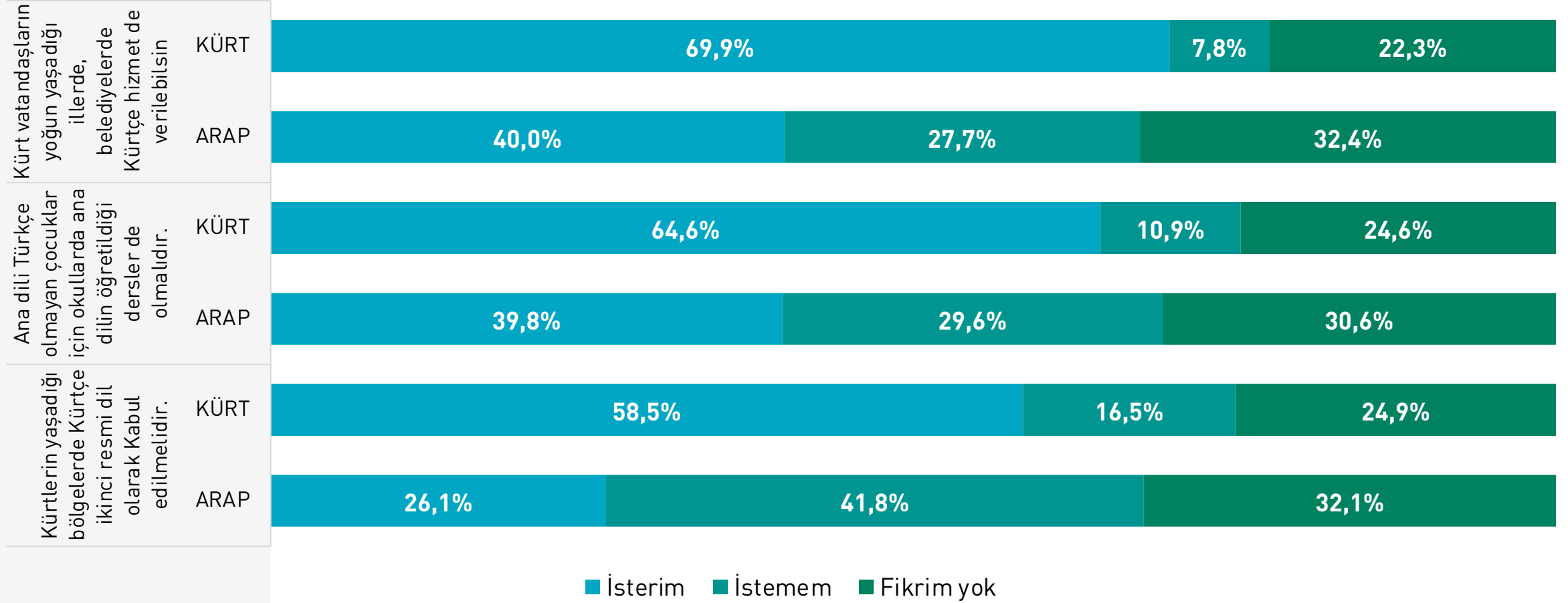

- Katılımcıların tamamına yakını ana dillerini farklı düzeylerde de olsa konuşabildiklerini ve anlayabildiklerini paylaşıyorlar.
- Ana dilini iyi derecede bilenlerin oranı Araplar içinde **%75-80** arasında iken Kürtlerde **%55** civarında.
- Ana dilinin konuşma ve anlamada Arapların oranı Kürtlerden yüksek iken okuma-yazma oranlarında geride kalıyor.

- Ebeveynle konuşmada sadece ana dil kullananların oranı Kürtlerde **%16,2**, Araplarda **%23,3**.
- Ebeveynlerle konuşurken sadece veya çoğunlukla ana dil kullananların toplam oranı Kürtlerde **%55,4**, Araplarda **%74,2**.
- Çocuklarla konuşmada sadece ana dil kullananların oranı Kürtlerde **%4,6** Araplarda **%4,5**.
- Çocuklarla konuşurken sadece veya çoğunlukla ana dil kullananların toplam oranı Kürtlerde **%26,2**, Araplarda **%34**.
- Ebeveynle konuşma ile çocuklarla konuşma arasında sadece ana dil kullananların oranı her hem Kürtlerde hem Araplarda çarpıcı şekilde azalıyor. Bununla birlikte Araplar ana dillerini Kürtlere kıyasla daha yaygın kullanıyorlar.

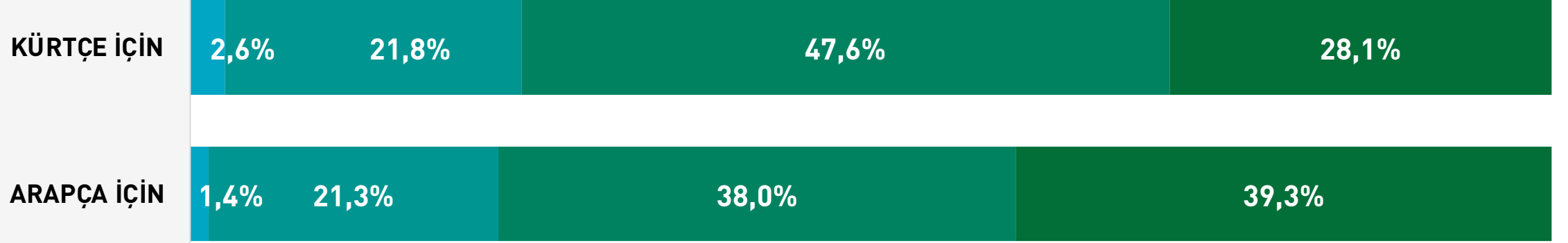
URFA DİL İLE İLGİLİ TALEPLERDE GÖRÜNÜM

- Kürtlerin **%58,5**'i bölgede Kürtçenin ikinci resmi dil olmasını istiyorlar. Arapların **dörtte biri** Kürtçe için bu talebe destek veriyor.
- Kürtlerin **%70**'i belediyelerde Kürtçe de hizmet isterken Kürtçe için bu talebe Arapların desteği **%40**.
- Kürtlerin **%64**'ü, Arapların **%39,4**'ü ana dili Türkçe olmayan çocuklar için okullarda ana dilin öğretildiği dersler istiyorlar.

URFA

ANA DİLİ TÜRKÇE OLMAYANLAR İÇİN EĞİTİMİN DİLİ NASIL OLMALI?

- Eğitim dili sadece ana dil olmalı
- Eğitim iki dilli olmalı, hem Türkçe hem de ana dilde eğitim verilmeli
- Eğitim dili Türkçe olmalı, ana dil okulda ayrıca öğretilmeli
- Eğitim dili Türkçe olmalı, okulda ana dili öğretmeye de gerek yok

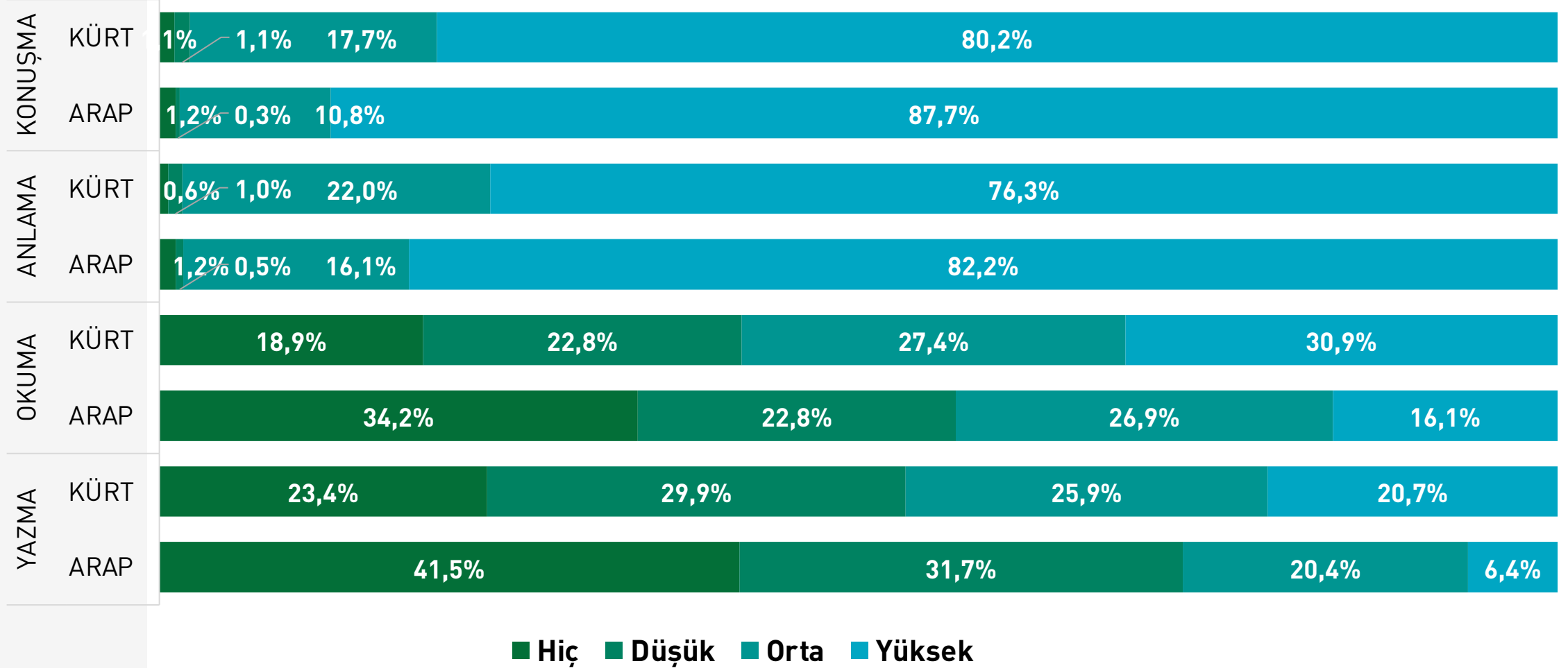
- Kürtlerin **%72**'si ve Arapların **%60+**'ı ana dilin eğitim sistemi içinde yer alması gerektiğini düşünüyorlar.
- Bu talebi paylaşanların **tamamına yakını** Türkçe ile ana dilin bir arada verildiği bir sistemi tercih ediyorlar.

MARDİN

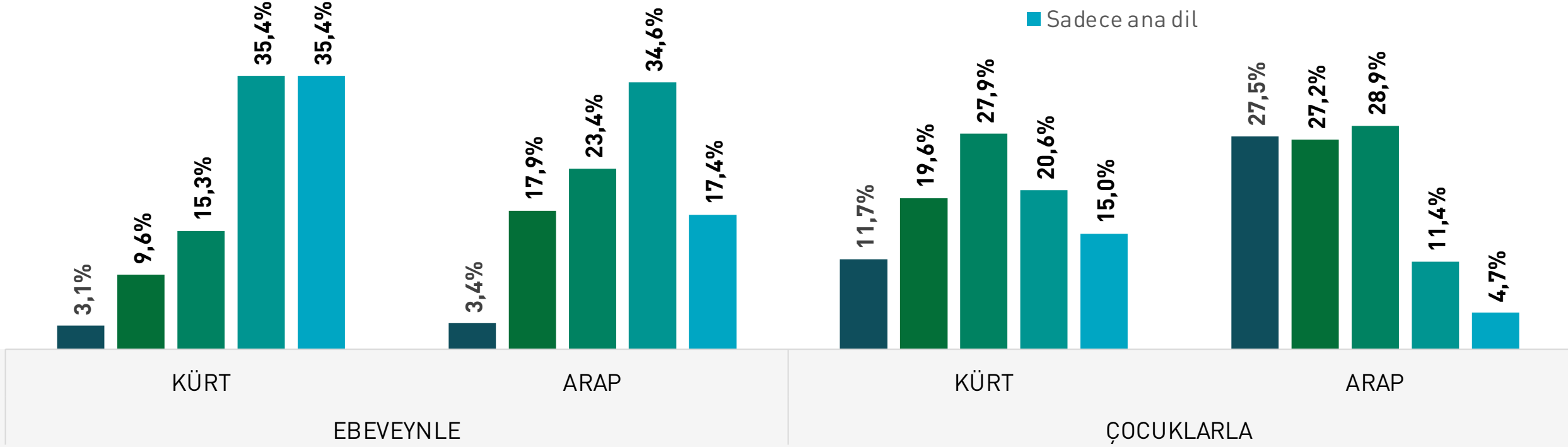
MARDİN

DİL BİLGİSİ

- Katılımcıların **tamamına yakını** ana dillerini farklı düzeylerde de olsa konuşabildiklerini ve anlayabildiklerini paylaşıyorlar.
- Ana dilinin konuşma ve anlamada Arapların oranı Kürtlerden yüksek iken okuma-yazma oranlarında geride kalıyor.

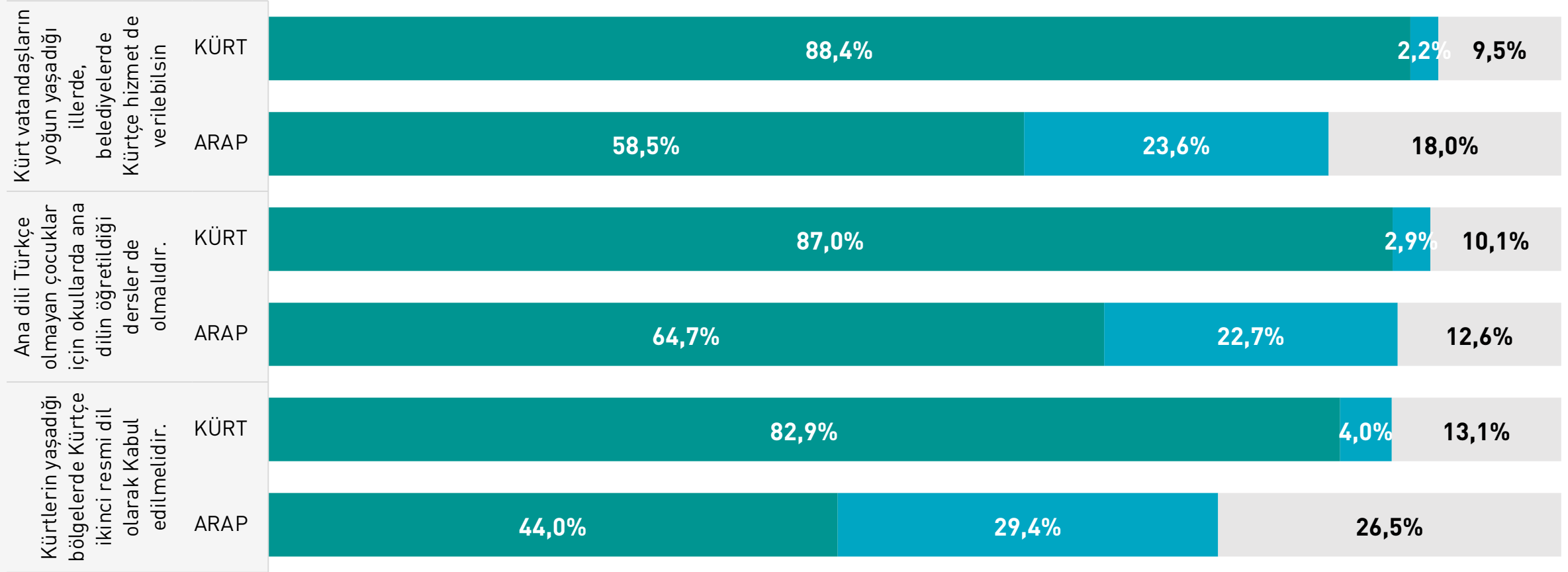
- Sadece Türkçe
- Çoğunlukla Türkçe, bazen ana dil
- Türkçe ile ana dil eşit ağırlıkta
- Çoğunlukla ana dil, bazen Türkçe
- Sadece ana dil

- Ebeveynle konuşmada sadece ana dil kullananların oranı Kürtlerde **%35,4** iken Araplarda **%17,4**.
- Çocuklarla konuşmada sadece ana dil kullananların oranı Kürtlerde **%15** Araplarda **%4,7**.
- Ebeveynle konuşma ile çocuklarla konuşma arasında sadece ana dil kullananların oranı her hem Kürtlerde hem Araplarda çarpıcı şekilde azalıyor. Bununla birlikte Mardin'de Kürtler ana dillerini Araplara kıyasla daha yaygın kullanıyorlar.

MARDİN

DİL İLE İLGİLİ TALEPLERDE GÖRÜNÜM

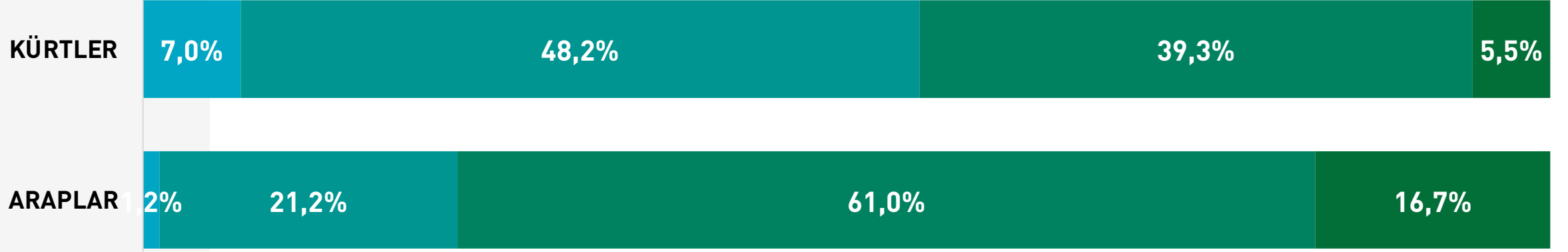

■ İsterim ■ İstemem ■ Fikrim yok

- Kürtlerin **%82,9'**ü bölgede Kürtçenin ikinci resmi dil olmasını istiyorlar. Arapların **%44'**ü Kürtçe için bu talebe destek veriyor.
- Kürtlerin **%88'i** belediyelerde Kürtçe de hizmet isterken Kürtçe için bu talebe Arapların desteği **%58,5**.
- Kürtlerin **%87'si**, Arapların **%64,7'si** ana dili Türkçe olmayan çocuklar için okullarda ana dilin öğretildiği dersler istiyorlar.

MARDİN

ANA DİLİ TÜRKÇE OLMAYANLAR İÇİN EĞİTİMİN DİLİ NASIL OLMALI?

- Eğitim dili sadece ana dil olmalı
- Eğitim iki dilli olmalı, hem Türkçe hem de ana dilde eğitim verilmeli
- Eğitim dili Türkçe olmalı, ana dil okulda ayrıca öğretilmeli
- Eğitim dili Türkçe olmalı, okulda ana dili öğretmeye de gerek yok

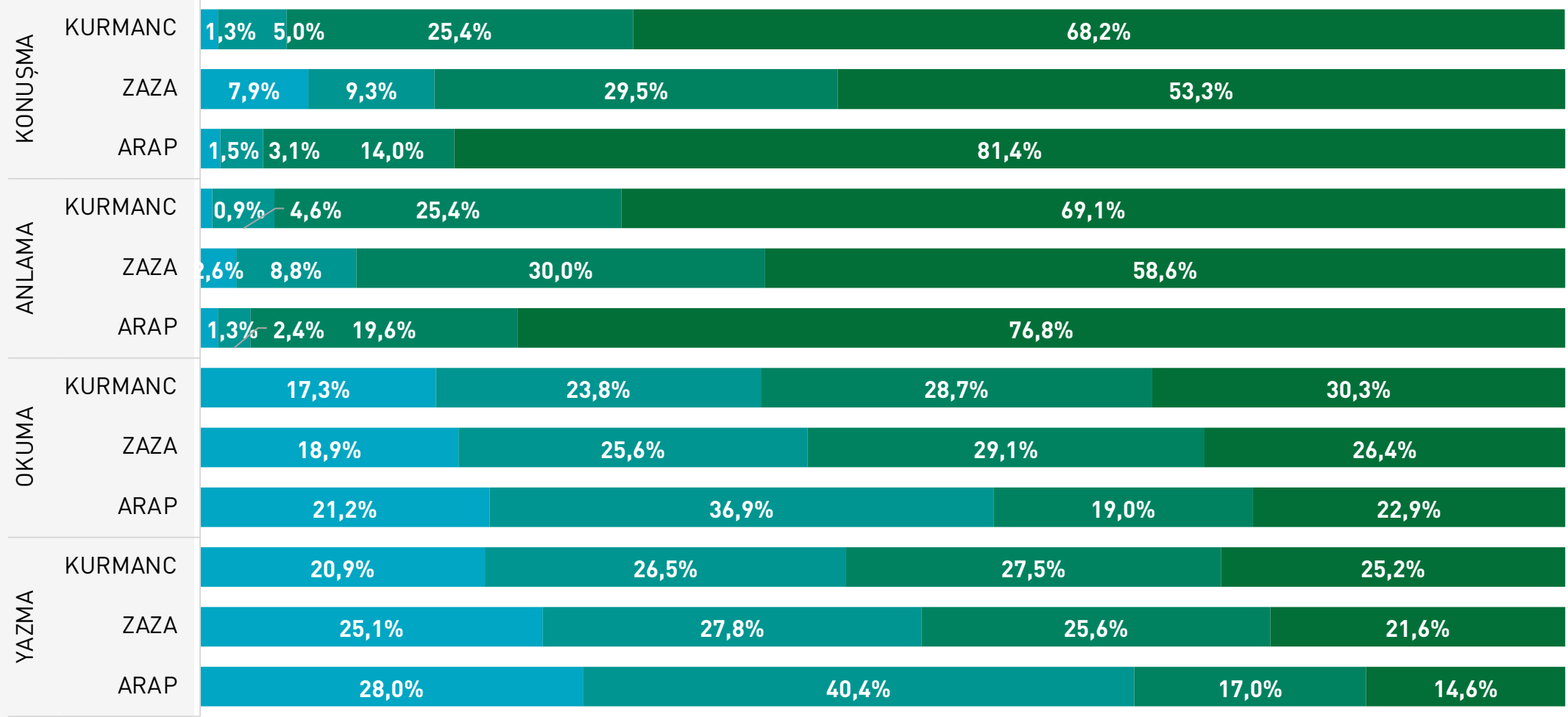
- Kürtlerin **%94,5'i** ve Arapların **%83,3'ü** ana dilin eğitim sistemi içinde yer alması gerektiğini düşünüyorlar.
- Bu talebi paylaşanların büyük çoğunluğu Türkçe ile ana dilin bir arada verildiği bir sistemi tercih ediyorlar.

GENEL GÖRÜNÜM

GENEL

DİL BİLGİSİ

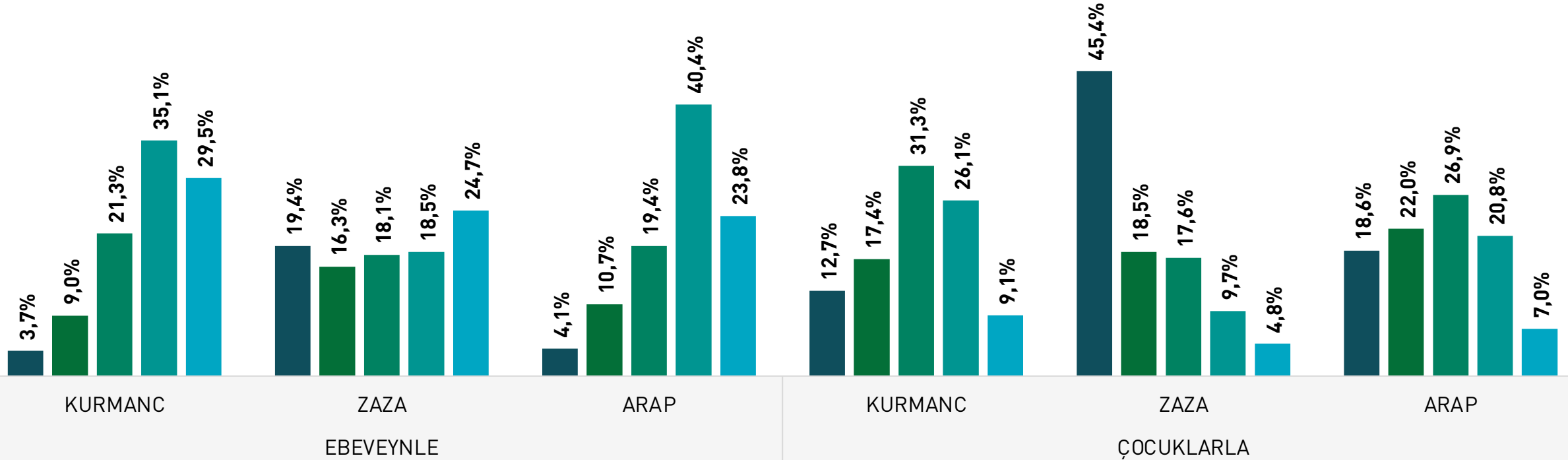

■ Hiç ■ Düşük ■ Orta ■ Yüksek

GENEL

KUŞAKLAR ARASINDA DİL KULLANIMININ DEĞİŞİMİ

- Sadece Türkçe
- Çoğunlukla Türkçe, bazen ana dil
- Türkçe ile ana dil eşit ağırlıkta
- Çoğunlukla ana dil, bazen Türkçe
- Sadece ana dil

GENEL

DİL İLE İLGİLİ TALEPLERDE GÖRÜNÜM

Kürtlerin yaşadığı bölgelerde Kürtçe ikinci resmi dil olarak kabul edilmelidir.

Ana dili Türkçe olmayan çocuklar için okullarda ana dilin öğretildiği dersler de olmalı.

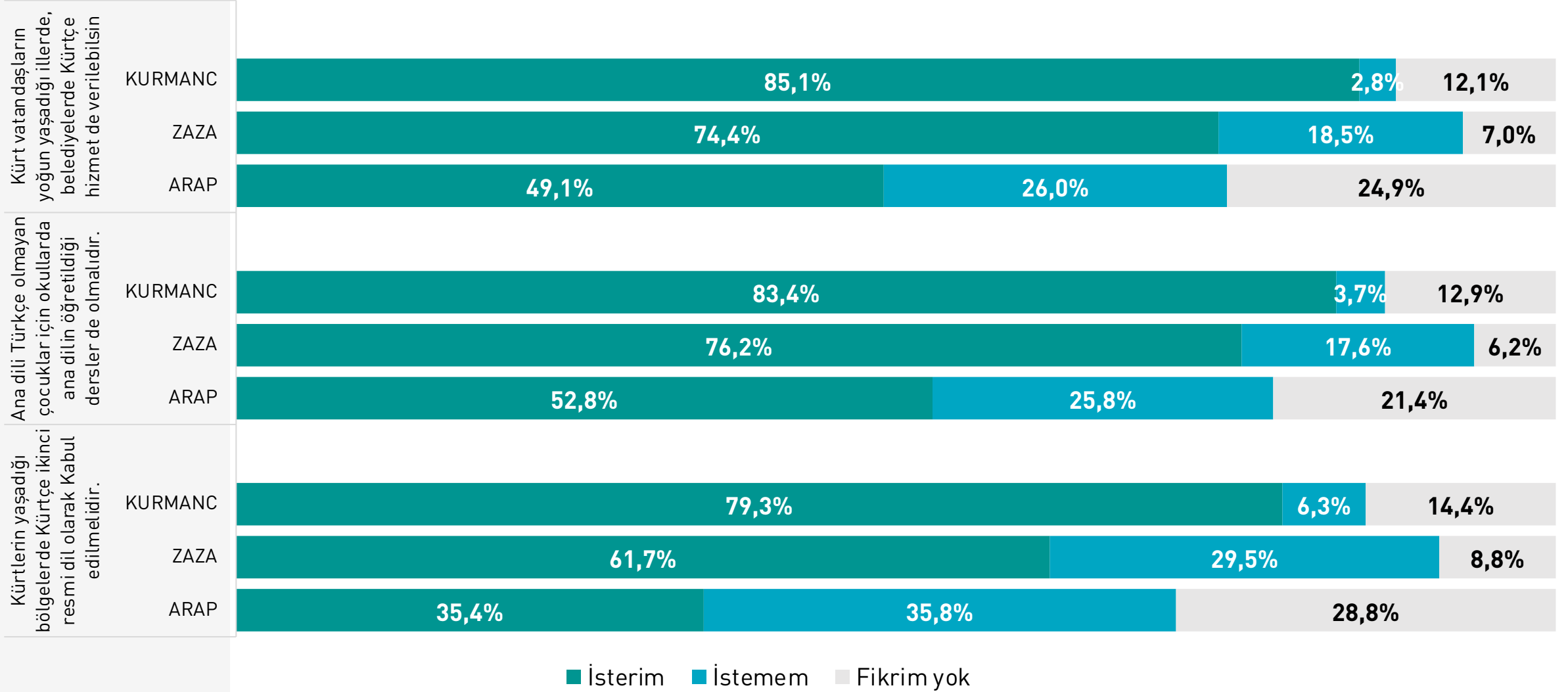
Kürt vatandaşların yoğun yaşadığı illerde, belediyelerde Kürtçe hizmet de verilebilsin.

■ İsterim ■ İstemem ■ Fikrim yok

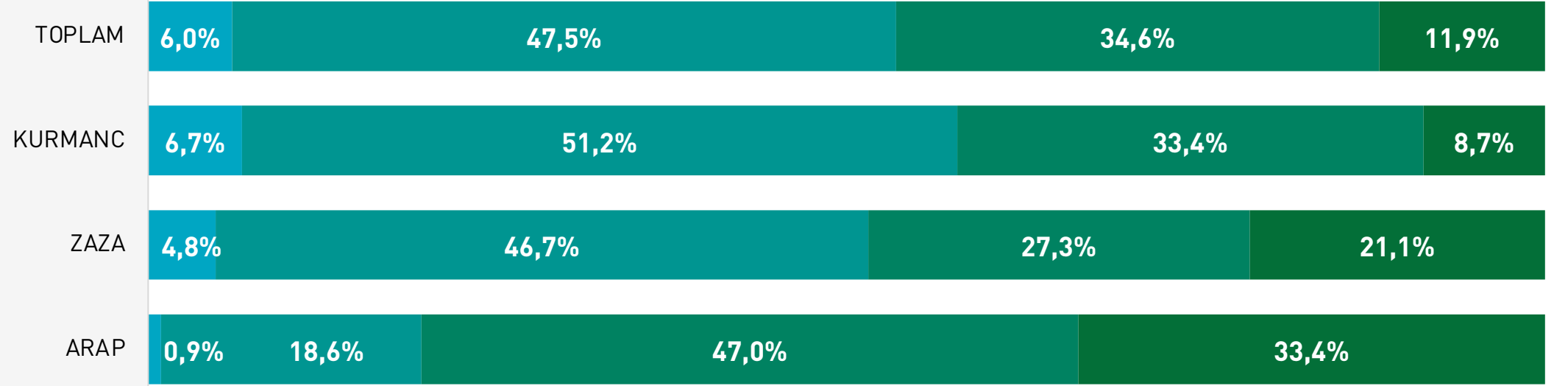
GENEL

DİL İLE İLGİLİ TALEPLERDE GÖRÜNÜM

GENEL

ANA DİLİ TÜRKÇE OLMAYANLAR İÇİN EĞİTİMİN DİLİ NASIL OLMALI?

- Eğitim dili sadece ana dil olmalı
- Eğitim iki dilli olmalı, hem Türkçe hem de ana dilde eğitim verilmeli
- Eğitim dili Türkçe olmalı, ana dil okulda ayrıca öğretilmeli
- Eğitim dili Türkçe olmalı, okulda ana dili öğretmeye de gerek yok

		KURMANC	ZAZA	ARAP	MERKEZ	KIRSAL	KADIN	ERKEK	EVLİ	BEKAR	16-29	30-49	50+	DÜŞÜK EĞ.	ORTA EĞ.	YÜKSEK EĞ.
KONUŞMA	HİÇ	1%	8%	1%	2%	1%	2%	1%	2%	2%	2%	2%	1%	2%	2%	1%
	DÜŞÜK	5%	9%	3%	7%	3%	5%	5%	4%	6%	6%	4%	4%	4%	5%	6%
	ORTA	25%	30%	14%	27%	22%	26%	23%	22%	26%	27%	24%	19%	22%	23%	29%
	YÜKSEK	68%	53%	81%	64%	74%	67%	71%	72%	66%	65%	71%	76%	72%	70%	63%
ANLAMA	HİÇ	1%	3%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%
	DÜŞÜK	5%	9%	2%	7%	3%	5%	4%	4%	5%	6%	4%	3%	4%	4%	5%
	ORTA	25%	30%	20%	27%	24%	26%	24%	23%	27%	27%	24%	22%	22%	25%	28%
	YÜKSEK	69%	59%	77%	65%	73%	68%	71%	72%	67%	66%	70%	74%	72%	70%	66%

		KURMANC	ZAZA	ARAP	MERKEZ	KIRSAL	KADIN	ERKEK	16-29	30-49	50+	DÜŞÜK EĞ.	ORTA EĞ.	YÜKSEK EĞ.
EBEVEYNLERLE	Sadece Türkçe	3,7%	19,4%	4,1%	4,5%	4,5%	4,5%	4,4%	5,6%	4,2%	2,5%	3,0%	5,1%	5,0%
	Çoğunlukla Türkçe	9,0%	16,3%	10,7%	9,7%	7,1%	10,1%	8,9%	10,8%	9,4%	6,6%	8,4%	8,7%	12,2%
	Eşit	21,3%	18,1%	19,4%	21,3%	16,8%	19,0%	22,5%	23,7%	20,2%	16,1%	16,8%	21,3%	24,9%
	Çoğunlukla ana dil	35,1%	18,5%	40,4%	34,8%	36,6%	36,1%	34,0%	34,9%	33,6%	37,8%	36,6%	36,0%	31,2%
	Sadece ana dil	29,5%	24,7%	23,8%	28,3%	32,6%	28,7%	28,6%	23,4%	31,3%	35,1%	33,4%	27,6%	25,1%
ÇOCUKLARLA	Sadece Türkçe	12,7%	45,4%	18,6%	14,8%	14,7%	15,3%	14,3%	15,4%	15,8%	10,9%	14,1%	14,8%	15,5%
	Çoğunlukla Türkçe	17,4%	18,5%	22,0%	17,8%	19,6%	19,6%	16,5%	16,9%	19,7%	16,3%	18,2%	18,6%	16,4%
	Eşit	31,3%	17,6%	26,9%	30,2%	30,0%	30,0%	30,4%	29,2%	29,8%	33,5%	26,6%	32,0%	31,1%
	Çoğunlukla ana dil	26,1%	9,7%	20,8%	25,2%	20,6%	24,1%	25,5%	24,3%	24,7%	26,5%	25,6%	23,9%	25,7%
	Sadece ana dil	9,1%	4,8%	7,0%	8,3%	12,1%	7,8%	9,4%	8,3%	7,8%	11,2%	12,9%	7,2%	6,5%

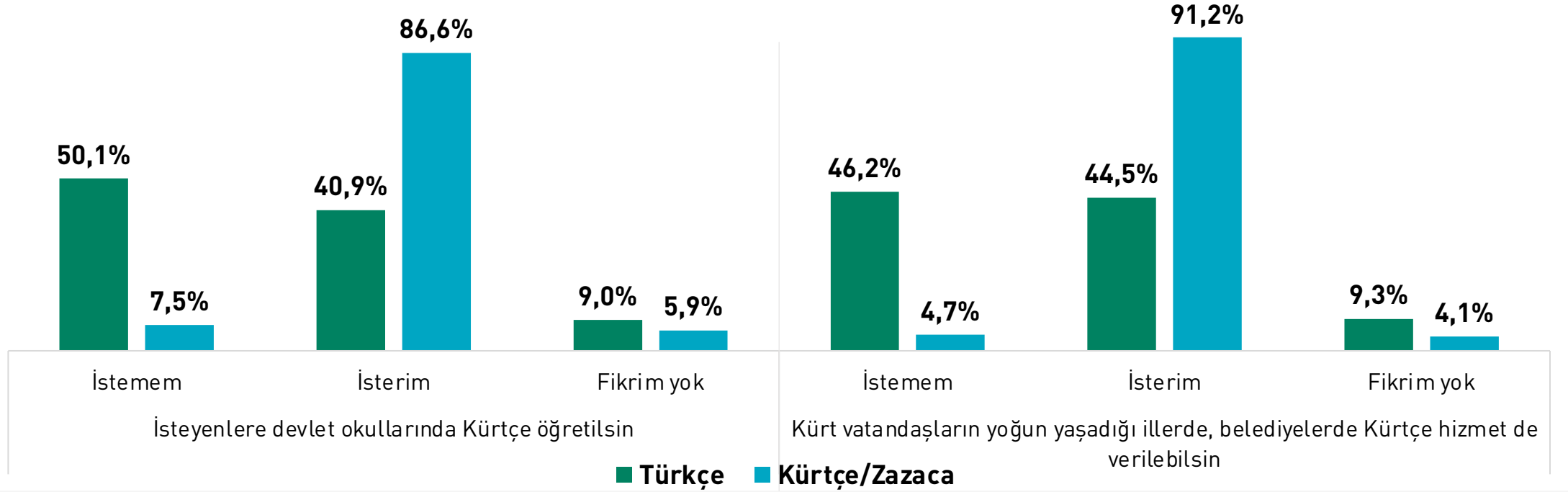
		AK PARTİ	CHP	HDP	Diğer	Protesto Oy
KONUŞMA	HİÇ	2,5%	2,6%	0,5%	5,6%	2,4%
	DÜŞÜK	6,4%	9,5%	2,7%	8,9%	8,6%
	ORTA	26,7%	29,2%	21,6%	33,7%	25,5%
	YÜKSEK	64,5%	58,4%	75,2%	51,5%	63,5%
ANLAMA	HİÇ	1,9%	1,3%	0,4%	2,2%	1,3%
	DÜŞÜK	5,4%	7,9%	2,7%	8,5%	7,3%
	ORTA	29,3%	28,4%	21,7%	35,2%	25,6%
	YÜKSEK	63,4%	62,4%	75,2%	54,1%	65,8%

		AK PARTİ	CHP	HDP	Diğer	Protesto Oy
EBEVEYNLERLE	Sadece Türkçe	5,5%	9,7%	2,5%	7,4%	6,7%
	Çoğunlukla Türkçe	11,8%	13,4%	6,7%	13,7%	13,4%
	Eşit	23,3%	29,7%	17,5%	23,7%	25,3%
	Çoğunlukla ana dil	37,7%	26,1%	36,7%	29,3%	30,3%
	Sadece ana dil	19,9%	19,2%	36,0%	21,1%	20,7%
ÇOCUKLARLA	Sadece Türkçe	20,2%	26,6%	9,3%	23,7%	18,0%
	Çoğunlukla Türkçe	24,2%	12,9%	17,2%	14,1%	14,8%
	Eşit	29,6%	34,7%	30,9%	25,2%	27,5%
	Çoğunlukla ana dil	17,1%	18,7%	30,1%	20,0%	21,3%
	Sadece ana dil	5,6%	5,3%	10,4%	7,0%	8,9%

TÜRKİYE GÖRÜNÜMÜ

TÜRKİYE GÖRÜNÜMÜ

DİL İLE İLGİLİ TALEPLER VE TALEPLERE KARŞI TUTUM

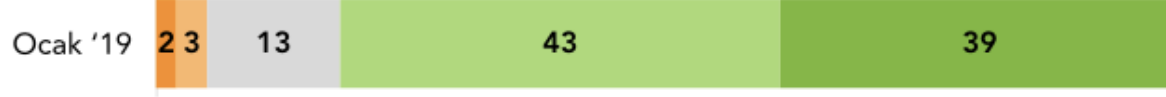

TEAM'in 2020-Ocak Türkiye geneli araştırmasına göre; ana dili **Türkçe** olanların;

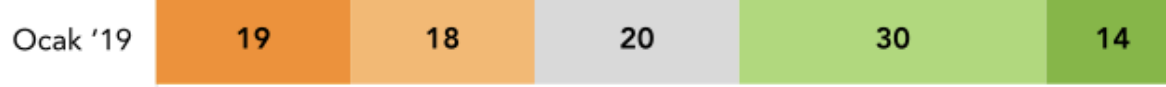
- %41'i 'isteyenlere devlet okullarında Kürtçe öğretilsin' diyor.
- %44,5'i 'Kürtlerin yoğun yaşadığı illerde belediye hizmetleri Kürtçe de verilsin' diyor.

"..." anadillerinde eğitim alabilmelidir.

Almanyadaki
Türk çocuklar

Türkiye’deki
Kürt çocuklar

%0

%50

%100

Kesinlikle katılıyorum

Katılmıyorum

Ne katılıyorum ne katılmıyorum

Katılıyorum

Kesinlikle katılıyorum

BAYETAV'ın **KONDA**'ya yaptırdığı 2022-Mart Türkiye geneli araştırmasına göre;

- 'Türkiye'deki Kürt çocukların ana dilleri olan Kürtçe eğitim alamaması insan hakları ihlalidir' diyenlerin oranı **%51**.
- 'Türkiye'deki Kürt çocuklar ana dillerinde eğitim alabilsinler' diyenlerin oranı **%40**.

NOTLAR

- Ana dili konuşma ve anlama becerisi büyük ölçüde sürmekle birlikte dilin gündelik hayatta kullanımı zayıf.
- Dilin bilinmesi ve kullanılması oranları erkeklerde kadınlara nazaran daha yüksek.
- Katılımcıların ebeveynleriyle konuşma ile çocuklarla konuşma arasında ana dili kullanma oranları dörtte üçe yakın azalıyor.
- Dilin kullanımı merkezde kırsaldan daha düşük.
- Eğitim düzeyi yükseldikçe dilin bilinme ve kullanılma oranı azalıyor.
- Dili bilme ve kullanma oranının en yüksek olduğu seçmen grubu HDP'liler.

- ✓ Kürtlerin en büyük ortak talebi ana dil.
- ✓ Ana dil aynı zamanda Türkiye kamuoyunca en az tepki gösterilen, en fazla olumlu bulunan talep.
- ✓ Ana dil odaklı bir talep görünürlüğü yükseliyor, sivil toplumda merkezi olmayan bir dil hareketi görünümü var.
- ✓ Ana dil meselesi, önümüzdeki süreçte Kürt sahasında ve Kürt siyaseti için bir kaldıraç olma potansiyeli taşıyor.

TEŞEKKÜRLER

www.kurdish-studies.org